

ŠTA TREBA DA ZNAŠ pre izlaska na tržište rada?

RADNA PRAVA

za mlade

ŠTA TREBA DA ZNAŠ PRE IZLASKA NA TRŽIŠTE RADA? RADNA PRAVA ZA MLADE

Željka Jorgić Đokić
i
ROZCI-Udruženje za radna prava žena

Dodatak
Hristina Diskulidis OSTRC

izdavač
ROZCI-Udruženje za radna prava žena

dizajn Sara Lupšor Čurčin

štampa Magus, Zrenjanin
2021. godine

Ova publikacija je štampana uz podršku Trag Fondacije.
Publikacija je besplatna i njena prodaja nije dozvoljena.

DA LI ZNAŠ?

- Da čak 40 od 100 žena nije na tržištu rada, dok je ta brojka kod muškaraca 27 od 100?
- Da je razlika u platama 2019.g između žena i muškaraca bila 16% na istim poslovima i da su muškarci zaradili do početka novembra kao žene do 31.decembra?
- Da mladi pri ulasku na tržište rada najčešće rade u neformalnoj ekonomiji: “na crno”, na privremenim i povremenim poslovima, preko agencija?
- Da mladi primaju u proseku 20% nižu platu od svojih starijih kolega?
- Da 42% mladih ne prima naknadu za prekovremeni rad?
- Da je nezaposlenost mladih dvostruko veća od nezaposlenosti starijih?
- Da čak 67 od 100 zaposlenih žena radi u uslužnom sektoru, a to je najslabije plaćen sektor?
- Da su u najslabije plaćenim sektorima rada najjčešći slučajevi kršenja radnih prava?
- Da trećina mladih radi na poslovima za koje je potrebna niža kvalifikacija od one koju su stekli školovanjem?
- Da 25 od 100 mladih nema pravo na plaćeno bolovanje?
- Da strani investitori, otvaraju fabrike upravo u onim najniže plaćenim plaćenim sektorima rada, i da češće zapošljavaju žene?
- Da su strani investitori uglavnom veliki zagađivači i da je rad u njihovim fabrikama najčešće opasan po zdravlje radnika/ca, a zaštita na radu je retko adekvatna?
- Da mladi uglavnom ne znaju dovoljno o svojim radnim pravima?

Izvor: Nezavisna istraživanja više OCD

ŠTA POSLODAVAC SME DA ME PITA NA RAZGOVORU ZA POSAO?

Dozvoljena su pitanja koja se odnose na tvoje obrazovanje, radno iskustvo, snalaženje u međuljudskim odnosima, tvoja očekivanja u vezi sa zaradom, uslovima rada..

ŠTA POSLODAVAC NE SME DA TE PITA NA RAZGOVORU ZA POSAO?

Nisu dozvoljena pitanja koja zadiru u tvoju intimu i tvoj lični život:

Da li imaš momka/da li si udata?

Da li imaš/planiraš decu?

Da li ti neko pomaže oko čuvanja dece?

Da li živiš u svom stanu/iznajmljenom, ili kod roditelja?

Da li si član neke organizacije/stranke?

Da li si vernica?

Kakve su ti materijalne prilike/imaš li kredit/ušteđevinu?

KADA TREBA DA POTPIŠEM UGOVOR?

Ugovor sa poslodavcem treba da potpišeš pre nego što počneš da radiš, **najkasnije prvog radnog dana**, ali uvek pre početka rada.

Čak i ako radiš na probnom radu moraš imati odgovarajući ugovor.

Ako te inspekcija rada zatekne da radiš bez ugovora, može da traži od poslodavca da sa tobom zaključi ugovor o radu na neodređeno vreme. Svi ugovori se sastavljaju u tri primerka, jedan je za tebe. Imaš pravo da ugovor na miru pročitaš pre potpisivanja, postaviš pitanja ukoliko ti nešto nije jasno, ili ako misliš da je u suprotnosti sa dogovorenim uslovima.

KOJE VRSTE UGOVORA POSTOJE?

Radno zakonodavstvo Srbije poznaje dve kategorije radnika – **zaposleni (u radnom odnosu) i radno angažovana lica (zaposleni van radnog odnosa)**.

Možeš se naći u položaju i jednih i drugih.

Ako imaš zaključen ugovor o radu na određeno ili neodređeno vreme ti si u radnom odnosu, što znači da imaš status zaposlene. Radni odnos **na neodređeno** vreme znači da si zaposlena **“za stalno”**, a radni odnos **na određeno vreme** je vremenski ograničen, i može trajati najduže **24 meseca**, a u nekim slučajevima i duže.

Ako imaš ugovor o privremenim i povremenim poslovima, ugovor o delu, ugovor o dopunskom radu, preko studenstsko-omladinske zadruga onda si **radno angažovano lice**.

KOJA PRAVA IMAM KAO ZAPOSLENI, A KOJA KAO RADNO ANGAŽOVANO LICE?

zaposleni (u radnom odnosu)

- penzijsko i zdravstveno osiguranje
 - minimalna zarada
 - topli obrok
 - regres
 - troškovi prevoza
- troškovi terenskog rada
 - otpremnina
- plaćen godišnji odmor
 - plaćeno bolovanje
- plaćeno trudničko i porodiljsko odsustvo
- pravo da budeš članica sindikata
 - pravo da štrajkuješ
- pravo na kolektivno pregovaranje
- pravo na bezbednost i zaštitu na radu
- pravo na zaštitu od zlostavljanja

radno angažovano lice (van radnog odnosa)

- X
- X
- X
- X
- X
- X
- X
- X
- X
- X
- X
- X
- pravo na bezbednost i zaštitu na radu
- pravo na zaštitu od zlostavljanja

Često se dešava da se posle školovanja, a kao početak traženja posla i sticanja radnog iskustva, radi volonterski, pripravnički ili na stručnom usavršavanju i osposobljavanju

ŠTA DONOSI OVAKAV RAD:

VOLONTIRANJE

Volontiranje je organizovano **dobrovoljno pružanje usluge** ili obavljanje aktivnosti od opšteg interesa, za opšte dobro ili za dobro drugog lica, a volonteri nemaju pravo na novčanu naknadu ili drugu imovinsku korist.

Volonteri **nisu zaposleni niti su radno angažovana lica**, pa im se ne garantuju prava koja se priznaju ovim kategorijama. Od radnih prava, volonteri imaju pravo na naknadu ugovorenih troškova i pravo na slučaj povrede na radu, kao i da nakon volontiranja dobiju potvrdu o volontiranju, u obliku volonterske knjižice.

STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I USAVRŠAVANJE

Ova vrsta ugovora zaključuje se radi osposobljavanja radnika za samostalan rad u struci ili radi usavršavanja ili specijalizacije u struci.

Ovo je **rad van radnog odnosa**, što znači da radnik nema prava koja pripadaju zaposlenima, već samo prava koja je ugovorio sa poslodavcem.

PRIPRAVNICI

Ako si pripravnica, znači da **prvi put radiš na poslovima za koje si se školovala**. Kao pripravnica, možeš biti u radnom odnosu ili van radnog odnosa. Pripravnički staž može trajati **najduže godinu dana**. Ako si pripravnica u radnom odnosu, imaš pravo na najmanje 80% zarade, kao i na druga prava koja se garantuju zaposlenima. Ako si pripravnica van radnog odnosa, imaš samo ona prava koja ugovoriš sa poslodavcem.

RAD NA CRNO

Radiš na crno ako **nemaš zaključen ugovor o radu** ili neki drugi ugovor sa svojim poslodavcem i/ili ako **nisi prijavljena** na obavezno socijalno osiguranje, pa **nemaš overenu zdravstvenu knjižicu** ili će ti na kraju radnog veka nedostajati neki period za ostvarivanje prava na penziju. „Blaži“ oblik rada na crno je kad imaš zaključen ugovor i prijavljena si na obavezno socijalno osiguranje, ali ti poslodavac ne uplaćuje celu zaradu na tekući račun, već samo deo, a drugi deo ti daje u gotovom novcu, tj. „na ruke“.

PROBNI RAD

Probni rad je uvek deo radnog odnosa, što znači da od prvog dana probnog rada moraš imati **zaključen ugovor o radu** i poslodavac te mora prijaviti na obavezno socijalno osiguranje. Sve vreme probnog rada imaš pravo na zaradu i sva druga prava iz radnog odnosa. Probni rad može trajati najduže **6 meseci**.

PRIVREMENI I POVREMENI POSLOVI

Privremeni i povremeni poslovi su poslovi koji se kod poslodavca ne obavljaju tokom cele godine, u punom obimu, neprekidno, već samo privremeno ili jednokratno, odnosno **povremeno, kratkotrajno, ciklično**. Na ovim poslovima poslodavac nema potrebu da nekog primi u radni odnos, već mu je dovoljno da nekog privremeno ili povremeno radno angažuje. Znaj da ovakvi poslovi mogu da traju **najduže 120 radnih dana** u jednoj kalendarskoj godini. Ako posao za koji si angažovana traje duže od tog perioda, onda to nije ni privremeni ni povremeni posao. To je posao na kome poslodavac sa tobom mora da zaključi ugovor o radu, a ne ugovor o radnom angažovanju.

RAD NA SEZONSKIM POSLOVIMA U ODREDJENIM DELATNOSTIMA

Ako te poslodavac angažuje da radiš na sezonskim poslovima u poljoprivredi, šumarstvu ili ribarstvu ne mora sa tobom zaključiti pisani ugovor, već je dovoljan vaš **usmeni dogovor** o novčanoj naknadi i uslovima rada. Imaš pravo da tražiš i pisani ugovor ali je je poslodavcu ostavljen dug rok da ti ga dostavi – celih 30 dana. Poslodavac je dužan da te prijavi na obavezno socijalno osiguranje, znači da imaš zdravstveno osiguranje i da ti teče penzijski staž sve vreme trajanja sezonskog rada. Planira se proširenje ovakve vrste rada na ugostiteljstvo, turizam, gradjevinarstvo.

RAD PREKO AGENCIJA ZA IZNAJMLJIVANJE RADNIKA

Rad preko agencije za iznajmljivanje radnika je trostran odnos između agencije, radnika i poslodavca korisnika. Radnik je zaposlen u agenciji, tj. sa agencijom ima zaključen ugovor o radu, ali zapravo radi kod drugog poslodavca, sa kojim nema zaključen nikakav ugovor. Poslodavac korisnik iznajmljuje radnika od agencije, jer ne želi da ga sam zaposli, a zauzvrat agenciji plaća proviziju. Iznajmljeni radnik sva prava po osnovu rada ostvaruje kod agencije, jer je ona za njega poslodavac, osim prava čije ostvarivanje je neposredno vezano za mesto rada, za koja je odgovoran poslodavac korisnik (npr. bezbednost i zdravlje na radu). Položaj iznajmljenog radnika kod poslodavca korisnika mora biti jednak položaju radnika koji radi na istim ili sličnim poslovima kod poslodavca korisnika, a koji nije iznajmljen. Međutim, to u praksi skoro nikad nije tako. Naredno mesto rada iznajmljenog radnika zavisi od toga sa kojim poslodavcem će agencija zaključiti ugovor o iznajmljivanju radnika, pa tako iznajmljeni radnik može promeniti manji ili veći broj poslodavaca korisnika.

RAD PREKO STUDENTSKO – OMLADINSKE ZADRUGE

Ako imaš od 15 do 30 godina, možeš postati član studentsko – omladinske zadruga. Preko zadruga možeš obavljati privremene ili povremene poslove kod različitih poslodavaca, a zadruga od toga dobija proviziju. Imaš status radno angažovanog lica, što znači da ti nisu garantovana prava koja se garantuju zaposlenima.

ZAŠTITA TRUDNICA I PORODILJA

Ako si trudna ili se nalaziš na porodiljskom odsustvu, a radiš za stalno, poslodavac ne sme da ti otkáže ugovor o radu. Ako ti i da otkaz, on je u očima zakona ništav. Ako radiš na određeno vreme, ugovor o radu se onda produžava do kraja trudničkog/porodiljskog odsustva. Ali, ako si radno angažovano lice ova prava ti nisu zagantovana i možeš da dobiješ otkaz.

BLANKO OTKAZ

Može se desiti da poslodavac od tebe traži da potpišeš “blanko otkaz” u trenutku **kad potpisuješ ugovor o radu**. “Blanko otkaz” je papir na kome piše “otkaz ugovora o radu”, “prestanak radnog odnosa” ili nešto slično. Ako potpišeš “blanko otkaz”, poslodavac će moći da ga aktivira u trenutku u kojem to njemu bude odgovaralo. Dovoljno je da na taj papir **napiše određeni datum**, i od tog trenutka se smatra da si ti **sama dala otkaz**. Ako ti na ovaj način prestane radni odnos, nećeš imati pravo na otpremninu, kao ni na naknadu za slučaj nezaposlenosti. Zakon izričito zabranjuje potpisivanje “blanko otkaza”.

RADNO VREME

Dnevno radno vreme, uključujući i prekovremeni rad, ne može trajati duže od **12 sati**, osim u slučaju preraspodele radnog vremena.

Puno radno vreme je 40 sati nedeljno. Radno vreme duže od 40 sati nedeljno može biti samo privremeno, ali nikako ne treba biti redovno i uobičajeno.

Prekovremeni rad je dozvoljen samo u izuzetnim, vanrednim, nepredviđenim okolnostima i može trajati najduže 8 sati nedeljno. Čak iako je spreman da plati, poslodavac ti ne može naložiti da radiš prekovremeno duže od 8 sati nedeljno. Ako radiš prekovremeno, imaš pravo na uvećanu zaradu za svaki sat prekovremenog rada, i to najmanje 26% od osnovice, ali ovo pravo se garantuje samo zaposlenima, ne i radno angažovanim licima.

Preraspodela radnog vremena je poseban režim radnog vremena u kome u jednom periodu radiš duže, a u drugom kraće od svog ugovorenog radnog vremena, ali tako da tvoje ukupno radno vreme u periodu od 6, a izuzetno do 9 meseci, u proseku ne bude duže od tvog ugovorenog radnog vremena. Dok traje preraspodela, možeš raditi do 60 sati nedeljno i do 13 sati dnevno.

Odmori u toku rada

U toku radnog dana, imaš pravo na pauzu od 15 do 45 minuta, zavisno od dužine tvog dnevnog radnog vremena.

Imaš pravo na odmor od najmanje 12 časova neprekidno u okviru 24 sata. To je tzv. odmor između dva radna dana.

U toku jedne radne nedelje, imaš pravo na odmor najmanje 24 sata neprekidno.

Uvećana plata za rad na dan praznika i noćni rad

Ako radiš tokom praznika, imaš pravo na uvećanu zaradu najmanje 110% od osnovice. Za noćni rad imaš pravo na najmanje 26% od osnovice. Ova prava važe za one koji su u radnom odnosu, ali ne i za radno angažovana lica.

ZLOSTAVLJANJE NA RADU – MOBING

Zlostavljanje na radu (mobing) je teror koji radnik trpi na radnom mestu, neprijateljsko, neetičko, neprimereno ponašanje zlostavljača (jednog ili više) prema žrtvi mobinga.

Zlostavljač može biti tvoj šef, tj. neko ko ti je nadređen, ali to može biti i kolega koji radi sa tobom, tj. koji je sa tobom u istoj ravni.

TREBALO BI DA POSUMNJAŠ DA SI ŽRTVA MOBINGA AKO NA POSLU DOŽIVLJAVASH:

- da ti se neko obraća uvredama, psovkama ili povišenim tonom;
- da ti neko ne dozvoljava da iskažeš svoj stav ili mišljenje;
- da te neko neprestano prekida u govoru;
- da te neko drži izolovanu – psihički ili fizički (npr. niko ti se ne obraća, ne pozivaju te na zajedničke sastanke, smeštena si u zabačeni deo poslovnog prostora bez opravdanog razloga);
- da neko priča laži o tebi, tvojoj porodici ili tvom privatnom životu;
- da te neko ogovara ili ismeva tvoj fizički izgled, tvoje osobine ili tvoje ponašanje;
- da neko neprekidno i neprimereno kritikuje tvoj rad;
- stalno kažnjavanje;
- da ti se nameće previše posla ili ti se stalno daju poslovi koje drugi ne žele;
- da ti se ne daje nikakav posao, pa po ceo dan nemaš šta da radiš;
- da ti se određuju prekratki rokovi za izvršenje posla ili postavljaju nerealni poslovni ciljevi;
- da ti se oduzimaju sredstva za rad;
- da ti neko neprekidno pretili da ćeš ostati bez posla;
- da ti neko pretili da će biti nasilan prema tebi (npr. da će te prebiti, ubiti, slomiti);
- da te neko fizički uznemirava, a to ne može da se podvede pod krivično delo (npr. bocka te olovkom, gađa te papirićima);
- da neko u odnosu na tebe iznosi komentare seksualne prirode, pred tobom ili u tvom odsustvu;
- da neko pokušava da te dodirne ili na drugi način ostvari nepristojan ili neželjen fizički kontakt sa tobom (npr. dodirivanje ili maženje različitih delova tela, zavirivanje u majicu ili pod suknju);
- da ti neko pretili, ucenjuje te ili ti obećava nagradu kako bi te naterao na seksualni kontakt.

Navedene radnje zlostavljač preduzima sa namerom da te ponizi, uvredi, zastraši, povredi, a nekad može imati za cilj i da te otera sa tog radnog mesta, tj. da sama daš otkaz.

Zlostavljanje se obično ponavlja, odnosno traje duže vreme, pa postoji velika opasnost da takvo stanje izazove ozbiljne poremećaje u tvom psihičkom i fizičkom zdravlju (npr. depresija, anksioznost, fobije, migrene, visok krvni pritisak, dijabetes, autoimune bolesti).

AKO MISLIŠ DA SI ZLOSTAVLJANA NA RADU

- poveri se osobi u koju imaš poverenja, koja će te saslušati i pružiti podršku;
- pokušaj otvoreno da porazgovaraš sa zlostavljačem, ako smatraš da je to moguće;
- obavesti neposrednog rukovodioca o problemu, ako on nije zlostavljač, a ako jeste, obavesti neposredno višeg rukovodioca ili službu ljudskih resursa kod poslodavca;
- obavesti predstavnika sindikata kod poslodavca;
- beleži svako ponašanje i događaj za koje smatraš da predstavljaju zlostavljanje, najbolje u vidu dnevnika (vreme, mesto, opis događaja, prisutni svedoci, drugi dokazi);
- ako imaš zdravstvene probleme, obavezno se javi lekaru i naglasi mu, ako tako smatraš, da je narušavanje zdravlja posledica zlostavljanja na radu (obavezno čuvaj medicinsku dokumentaciju).

DISKRIMINACIJA

Diskriminacija postoji kad poslodavac nejednako postupa prema kandidatu za posao ili zaposlenom zbog nekog ličnog svojstva ovog lica, kao što su pol, starost, nacionalna ili verska pripadnost, trudnoća, zdravstveno stanje, bračni ili porodični status, imovinsko stanje, seksualno opredeljenje, političko uverenje, članstvo u sindikatu i sl. Diskriminacija je zakonom zabranjena, a ako misliš da si žrtva diskriminacije, imaš pravo na pravnu zaštitu.

Ako si zatražila zaštitu od diskriminacije ili pomogla nekome u tom postupku, zakonom je zabranjeno da da budeš stavljena u nepovoljan položaj, na primer da ti smanje platu.

Zabranjeno je narušavanje jednakih mogućnosti za zasnivanje radnog odnosa ili uživanje svih prava u oblasti rada pod jednakim uslovima, kao što su prava na:

- zaposlenje
- slobodan izbor zaposlenja
- napredovanje u službi
- stručno usavršavanje
- profesionalnu rehabilitaciju
- jednaku naknadu za rad jednake vrednosti
- pravične i zadovoljavajuće uslove rada
- plaćen odmor
- stupanje u sindikat i
- zaštitu od nezaposlenosti.*

*Izvor: Rodna diskriminacija u oblasti rada i zapošljavanja u Srbiji, Fondacija Kvinna till Kvinna

KOME MOGU DA SE OBRATIM AKO MISLIM DA MI JE POVREDJENO NEKO PRAVO PO OSNOVU RADA?

-Ako kod poslodavca kod kog radiš postoji sindikat, obrati se sindikalnom predstavniku i pokušaj da u razgovoru sa njim razjasniš svoje sumnje i ostvariš zaštitu svojih prava.

-Možeš se obratiti Inspekciji rada, otvorenom ili anonimnom prijavom.

-Možeš se obratiti Zaštitniku građana, Povereniku za zaštitu ravnopravnosti, Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, zavisno od prava koje je povređeno.

-Možeš podneti tužbu i pokrenuti radni spor.

A u slučaju da ti je potrebna podrška ili neka informacija, možeš se obratiti i organizacijama civilnog društva.

ROZA-Udruženje za radna prava žena

<https://rozaradnaprava.rs>

<https://www.facebook.com/rozazrenjanin>

<https://www.instagram.com/rozaradnaprava>

roza.zrenjanin@gmail.com

Dodatak

**PRINUDNI RAD ILI
TRGOVINA LJUDIMA U CILJU
RADNE EKSPLOATACIJE**

Hristina Piskulidis
ASTRA

PRINUDNI RAD ILI TRGOVINA LJUDIMA U CILJU RADNE EKSPLOATACIJE

Prinudni rad ili trgovina ljudima u cilju radne eksploatacije predstavlja jedan od najgrubljih oblika kršenja ljudskih i radnih prava. Prema Međunarodnoj organizaciji rada, prinudni rad je „**Svaki rad ili usluga koju osoba vrši pod pretnjom kazne i za koji se ta osoba nije dobrovoljno ponudila**“ *

Prema izveštaju iste ove organizacije (MOR/ILO) iz 2017. godine, u svetu je oko 25 miliona žrtava prinudnog rada. Od toga broja, 16 miliona ljudi eksploatisano je u privatnom sektoru – u domaćinstvima, na građevini ili u poljoprivredi; 5 miliona osoba prisiljeno je na seksualnu eksploataciju; a 4 miliona ljudi nalazi se pod prisilnim radom koji im je nametnula država.

Kriza izazvana pojavom koronavirusa uticala je na sve segmente života, pa i na oblast rada. Stručnjaci predviđaju porast nezaposlenosti u naredne dve godine, kao i da će velikom broju zaposlenih biti uskraćena mogućnost dostojanstvenog rada, tj. da budu adekvatno plaćeni za svoj rad. U brojkama to znači da će oko 188 miliona ljudi biti u nemogućnosti da pronađu zaposlenje, 120 miliona ljudi bez mogućnosti da radi ili traži posao, a da 165 miliona ljudi i kad bude imalo posla, neće ga imati dovoljno da bi zaradili za pristojan život. To znači da je skoro pola milijarde svetske populacije nezaposleno ili radno neiskorišćeno. Pored toga, udeo mladih (uzrasta 15–24) u radnoj snazi je godinama u opadanju na globalnom nivou, bez obzira na porast udela mladih u svetskoj populaciji.**

*MOR (International Labour Organization) Konvencija o prinudnom radu, 1930 (No. 29).

**<https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2020/lang--en/index.htm>

ŠTA SVE OVO NAVEDENO ZNAČI ZA NAS I KAKO MOŽE DA UTIČE NA TO DA NEKO POSTANE ŽRTVA PRINUDNOG RADA?

Dakle, živimo u periodu globalne i sve dublje ekonomske krize, i to u zemlji, koja je i bez krize izazvane pandemijom virusa, imala visoku stopu siromaštva i nezaposlenosti. Sve veći broj mladih, ali i onih malo starijih, u potrazi je za poslom, a sve teže ga je naći. Sve veći broj ljudi i ostaje bez posla, naročito ako rade u delatnostima koje su direktno pogođene korona krizom – uslužne delatnosti, tuzizam itd. Usled preduge potrage za poslom, loših uslova života, opšte neizvesnosti, ponekad i beznađa, osobe u potrazi za poslom lakše pristaju na nekorektne ili čak i lažne ponude za posao.

LAŽNI OGLASI ZA POSAO SU NAJČEŠĆE KORIŠĆEN ALAT TRGOVACA LJUDIMA U SVRHU RADNE EKSPLOATACIJE.

Ukoliko se desi da postaneš žrtva nekorektne ili lažne ponude za posao, evo na osnovu čega možeš prepoznati da li si u situaciji prinudnog rada ili trgovine ljudima u cilju radne eksploatacije:

- Obavljanje posla koji nije prvobitno dogovoren
- Rad od 12 i više sati u neadekvatnim i nebezbednim uslovima
- Fizičko kažnjavanje ili pretnje od strane nadređenih
- Ograničena sloboda kretanja
- Oduzeta lična dokumenta
- Strahovanje za sopstveni život i živote članova porodice
- Neregulisan radni odnos / neprijavljen radni boravak
- Neredovna ili neadekvatna isplata zarada
- Nemogućnost prekida radnog odnosa onda kada to želite
- Nedostatak hrane i čiste vode za piće
- Neadekvatan smeštaj radnika/ca
- Loši higijenski uslovi, nedostatak tople vode

KAKO IZBEĆI ZAMKE TRGOVACA LJUDIMA U CILJU RADNE EKSPLOATACIJE I NE NAĆI SE U SITUACIJI PRINUDNOG RADA? KAKO PREPOZNATI LAŽNU PONUDU ZA POSAO?

Najbolji način prevencije ili zaštite od trgovine ljudima, pa i one u cilju radne eksploatacije, jeste **informisanost**.

Pre pristanka na određenu poslovnu ponudu, raspitaj se:

Šta ćeš tačno raditi? Kakvi su uslovi rada, mesto na kome ćeš raditi i ko je poslodavac? Saznaj ime firme, sedište/adresu, broj telefona i ime kontakt osobe. I ostavi te podatke nekom bliskom – roditelju, staratelju, prijatelju, rođacima...

·Ko je posrednik preko koga si našao/la posao? Uzmi njegove ili njene kontakt informacije(ime, adresu, broj telefona i sl.) i takođe ih prosledi nekom bliskom.

·Traži ugovor napismeno! Ukoliko je to moguće, ne pristaj na usmene dogovore za posao, i potpiši samo ugovor koji je proverio pravnik kome veruješ, i koji je na srpskom jeziku ili jeziku koji dobro razumeš.

Ukoliko je poslovna ponuda koju si dobila ili dobio vezana za posao koji se obavlja negde u inostanstvu / van Srbije, proveri:

Kakav je vizni režim zemlje u koju odlaziš radi zaposlenja? Koja dokumenta su ti neophodna da bi regulisao/la svoj radni i boravišni status u zemlji u koju odlaziš (radna i boravišna viza)?

Ove informacije potraži u ambasadi zemlje u koju odlaziš ili na njihovim zvaničnim onlajn prezentacijama.

NE OSLANJAJ SE NA PREPRICAVANJA
iz nepouzdanih izvora!

Napravi listu kontakata naše ambasade ili konzulata u zemlji u koju putuješ radi posla. Potraži kontakte sindikata i nevladinih organizacija u zemlji u koju odlaziš, kako bi mogao/la brzo da ih kontaktiraš u slučaju potrebe.

·Pasoš čuvaj kod sebe! Niko nema pravo (sem policije) da ti ga traži, a kamoli da ga zadržava, čak ni pod izgovorom da je to zbog toga da bi umesto tebe podneli dokumentaciju za radnu dozvolu ili boravišnu vizu.

·Pre odlaska u inostranstvo ostavi kopije svog pasoša pouzdanim osobama (prijateljima, rođacima) i dogovori sa njima sigurnu reč (lozinku), koja će im signalizirati prilikom razgovora da si u opasnosti.

Ukoliko zaključiš ili sumnjaš da si ti ili neko tebi blizak žrtva prinudnog rada ili trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije, **BITNO JE DA ZNAŠ** da ti po zakonu pripadaju određene **besplatne VRSTE POMOĆI I PODRŠKE**.

One ti pripadaju bez obzira na to da li je tvoj status žrtve trgovine ljudima u cilju radne eksploatacije zvanično utvrđen, i bez obzira na to da li si građanin ili građanka Republike Srbije. Ove vrste pomoći i podrške garantovani su svima nama zakonima Republike Srbije i brojnim međunarodnim dokumentima čija je potpisnica i država Srbija.

O KOJIM VRSTAMA POMOĆI I PODRŠKE GOVORIMO KADA SU ŽRTVE PRINUDNOG RADA U PITANJU?

PРАВNA ПОDRŠКА – Imaš pravo na odgovarajuću besplatnu pravnu pomoć – pravo na advokata koji će štiti tvoja prava i boriti se za tvoje interese tokom sudskog postupka.

MEDICINSKA POMOĆ – Imaš pravo na besplatne medicinske usluge obuhvaćene obaveznim zdravstvenim osiguranjem, bez obzira na to da li ste državljanin/ka Srbije, i čak i u slučaju da kao državljanin/ka Srbije nemaš zdravstveno osiguranje.

PSIHOLOŠKA POMOĆ – Da bi se lakše izborili sa svim emocijama koje se mogu javiti kao posledica neljudskog tretmana doživljenog tokom eksploatacije, imaš pravo na besplatnu psihološku pomoć.

POMOĆ PREVODIOCA – Ukoliko ne govoriš ili ne razumeš dobro jezik, imaš pravo na prevodioca i na to da ti se informacije, a naročito one koje se tiču tvojih prava, dostave na jeziku koji razumeš. Ovo pravo je garantovano tokom čitavog procesa oporavka i u kontaktu sa svim institucijama. Ova vrsta pomoći je takođe besplatna.

KOME SE OBRATITI ZA POMOĆ AKO NISI SIGURAN/NA DA LI JE POSLOVNA PONUDA KOJU SI DOBIO/LA KOREKTNNA, ISPRAVNA ILI LAŽNA?

Javi se NVO ASTRI, organizaciji iz Beograda, koja se bavi iskorenjivanjem svih oblika eksploatacije i trgovine ljudima. Tim za podršku žrtvama ili osobama u riziku možeš dobiti na telefon 011 785 0000 ili im tako što ćeš im pisati na imejl adresu sos@astra.rs.

Dostupne su ti sledeće besplatne usluge:

- Provera oglasa i poslovnih ponuda.
- Analiza predugovora ili ugovora o radu pre potpisivanja.
- Provera podataka o firmi/agenciji koja posreduje u zaposlenju na portalu Agencije za privredne registre.
- Informacije o licenciranim agencijama za zapošljavanje u našoj zemlji.
- Informacije o uslovima boravka i rada u inostranstvu.
- Kontakti organizacija i institucija u zemlji destinacije.

KOME SE SVE MOŽEŠ OBRATITI ZA POMOĆ AKO SI POTENCIJALNA ILI STVARNA ŽRTVA PRINUDNOG RADA?

NGO ASTRA: SOS telefon i tim za podršku žrtvama
011 7850000, 0800 101 201, sos@astra.rs, www.astra.rs
– svi pozivi su besplatni a telefon je dostupan 24/7

NGO ATINA: : +381 61 63 84 071, office@atina.org.rs,
www.atina.org.rs

Centar za zaštitu žrtava trgovine ljudima, +381 63 610 590,
centar@centarzztlj.rs, www.centarzztlj.rs

Ministarstvo unutrašnjih poslova:
+381 11 247 10 19, +381 64 724 10 19,
ukp@mup.gov.rs

trag
FONDACIJA